

4. Сартр Ж.-П. Буття і ніщо: Нарис феноменологічної онтології . Пер. з фр. В. Лях, П. Таращук. К.: Основи, 2001. 854 с.

Галина ГРУЦЬ

кандидат педагогічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Педагогічні інновації – невід'ємна частина розвитку психолого-педагогічної науки, тому вони необхідні для вдосконалення системи освіти. Сьогодні одним із інноваційних методів навчання студентів, що найбільш активно використовується викладачами, є кейс-метод. У педагогічній та психологічній літературі він також має й інші варіанти назви: «кейс-стаді», «кейс-технологія», які є похідними від англійської назви «case-study».

За своєю суттю цей метод передбачає аналіз конкретних ситуацій (кейсів), у випадку зі студентами педагогічних ЗВО – психолого-педагогічних чи предметно-методичних, і призначений для розгляду, дослідження й аналізу різних видів інформації, її узагальнення, формування навичок формулювання проблеми та вироблення можливих шляхів її розв'язання відповідно до встановлених критеріїв.

Однією з безперечних переваг цього методу є активна освітньо-пізнавальна діяльність, до якої залучаються студенти у процесі виконання (розв'язання) кейсу. Як відомо, саме діяльнісний підхід в освіті дозволяє отримати найвищі результати, а отже, сформувати у майбутніх учителів не лише знання й вміння, а й досвід їх застосування у ситуаціях, максимально наближених до реальних. Оскільки компетентісний підхід визначає характер відбору змісту та організаційних форм освіти, а студенти – потенційні викладачі, то виникає необхідність у розвитку їхньої готовності інтерпретувати теоретичні знання в прикладній галузі. Окрім того, «такі методичні інновації сукупно дозволяють переорієнтувати викладів-ретрансляторів знань на тьюторів, фасилітаторів,

супервайзерів, коучів, а студентів із пасивних слухачів на активних учасників освітнього процесу, а відтак, створюють умови для формування ув останніх так званих «м'яких навичок» (soft skills) – важливого компонента професійного портрета й реноме майбутнього фахівця» [2, С. 30].

Залучення студентів у процес роботи над конкретними ситуаціями сприяє також підвищенню їхньої відповідальності за кінцеві результати навчання та більш чіткому розумінню вимог, що пред'являються до них. Таким чином, студенти стають своєрідними співорганізаторами, співучасниками процесу набуття знань, формування умінь і навичок. Це відповідає завданням сучасного навчання – частково-пошукового й дослідницького, заснованого не лише на самостійному отриманні, відборі, аналізі, систематизації інформації, а й на прояві ініціативи в отриманні нового знання [5], а також передбачає те, що суб'єкт комунікаційної діяльності нового типу потребує в засвоєнні знань іншої інформаційної культури» [3].

Включення студентів до процесу самостійної роботи з інформацією, яка передбачає прояв ініціативи та творчості, є найважливішою складовою їхньої професійної підготовки, позаяк у рамках своєї роботи вчитель змушений здійснювати практично всі основні операції з інформацією різного характеру: пошук, аналіз, оцінку, перетворення та інтерпретацію інформації. Кожен з етапів роботи, співвідносний з певними когнітивно-мовленнєвими вміннями, має велику значущість у повсякденній професійній діяльності. Зупинимося на цьому детальніше.

Етап пошуку інформації та розуміння тексту передбачає використання умінь формулювати запитання, характеризувати особливості тексту (мета, тема, стиль та ін.), структурувати його, зіставляти інформацію з різних компонентів тексту, демонструвати розуміння змісту тексту. Ці вміння актуальні під час підготовки матеріалу уроків, оцінювання усних і письмових відповідей учнів.

Етап критичного аналізу та оцінки інформації вимагає реалізації умінь виявляти у кількох джерелах факти, дані та відомості, що доповнюють або суперечать один одному, викликають неоднозначну реакцію, передбачають їхню

інтерпретацію та коментування. Такі вміння актуальні під час аналізу виконання перевірочних робіт, складання звітів за результатами оцінювання роботи класу загалом.

Етап перетворення та інтерпретації інформації вимагає використання умінь виявляти в тексті аргументи, докази на підтвердження висунутих тез, формулювати висновки, застосовувати інформацію у новій ситуації, представляти інформацію у новій формі (текст, таблиця, схема, графік, діаграма, у тому числі при створенні нових продуктів інтелектуально-творчої діяльності) та оформлювати результати роботи з нею залежно від комунікативної ситуації. Такі вміння актуальні під час підготовки звітних документів, громадських виступів, науково-методичних робіт тощо.

Таким чином, якщо враховувати значущість володіння вміннями роботи з інформацією, актуальними стають як процес формування, так і контроль їх сформованості. У цьому сенсі кейс-метод є свого роду індикатором сформованості професійних компетенцій: аналітичних, творчих, комунікативних, соціальних тощо.

Невипадково саме кейс-метод усе частіше стає одним із основних методів навчання, що використовується під час проведення семінарських та практичних занять. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне зауважити, що для повноцінного використання всіх переваг цього методу у студентів необхідно послідовно формувати вміння «розв'язувати кейси». Для цього кейси, що розробляються, повинні бути різноманітні: кейси-випадки, кейси-вправи, кейси-приклад, комплексні кейси. Авжеж, існують різні підходи до класифікації кейсів, наприклад, за типом результату – проблемні та проєктні, або за джерелом інформації – реальні та умовні та ін.

З огляду організації освітнього процесу, кейси можуть бути використані для мотивації студентів, вивчення нового матеріалу, систематизації вивченого матеріалу та його узагальнення й закріплення, діагностики сформованості професійних компетенцій тощо. Кожен із кейсів має свої характерні особливості,

логіку та послідовність. Однак у переважній більшості кейсів простежується певна послідовність навчальних елементів:

Важливим є також розробка кейсів, які відрізняються за рівнем складності, наприклад, враховують ступінь навчання (бакалаврат чи магістратура) або мають різне призначення: навчальні та контрольні. Зупинимося на характеристиці цих двох видів докладніше. Так, для навчальних кейсів повинні бути характерні великий ступінь варіативності рішень, широкий обсяг інформативної бази (довідкової інформації), можливість використання при розв'язанні інтернет-джерел, велика кількість завдань, що дозволяють організувати пошукову й дослідницьку діяльність та групові форми роботи над кейсом.

Контрольні кейси можуть характеризуватися низкою параметрів, що сприяють більшій конкретизації вимог до відповідей: обмеженим обсягом даних, необхідних для розв'язання кейсу, більш високим ступенем конкретності формулювань умов завдань для забезпечення чіткого розуміння студентами компонентів своєї відповіді, обмеженим набором варіантів розв'язання.

Дуже важливим моментом у процесі застосування кейс-методу є зворотний зв'язок, тобто можливість отримати у викладача коментарі про якість роботи при виконанні завдань кейсу. Знання про вдалі та невдалі елементи власних розв'язків кейсу також є формою підвищення методичної грамотності студента.

Коментуючи зміст запропонованих їм кейсів, студенти наголошують, що найбільший інтерес для них представляють такі кейси, в яких пропонується розв'язувати ситуації, що максимально наближені до реальної професійної діяльності. Водночас необхідно підкреслити, що вміння розв'язувати педагогічні, дидактичні чи психологічні кейси також є важливим компонентом у системі підготовки майбутніх учителів, оскільки їх виконання забезпечує формування загальних компетенцій.

Одну з основних вимог, яку необхідно враховувати при розробці таких типів завдань, можна сформулювати так: кейс має бути добре структурований.

Так, у *вступній* частині кейсу потрібно представити загальну але коротку інформація про сутність та зміст кейсу (анотацію), яка повинна викликати інтерес

до запропонованої проблеми, оскільки мотиваційна частина має відображати актуальну проблематику сьогодення. Ця частина зазвичай містить питання, на які слід відповісти у процесі розв'язання кейсу. Як основні різновиди методів створення проблемних ситуацій, на яких побудовано кейс, пропонуються методи ситуаційного аналізу, інциденту, конфлікту, дискусії, ситуаційно-рольових (ділових) ігор, розбору ділової кореспонденції, а також ігрового проєктування.

Основна частина кейсу містить відомості, які необхідні для розв'язання кейсу: ілюстративний матеріал, статистичні дані, фрагменти документів, звітів, результати опитувань та анкетування, опис контексту та ситуації, в якій відбувалися події.

Завершальна частина може містити різноманітні додаткові відомості, які сприяють більш чіткому розумінню суті проблеми, що розглядається: словники, довідкові матеріали, посилання на джерела інформації, представлені в різних видах (схеми, фотографії, інфографіка, хмара тегів, діаграми та ін.). В умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища це стає просто необхідним для розширення інформаційного поля кейсу.

Таким чином, використання сучасних інноваційних кейс-технологій в освітньому процесі ЗВО є однією з ключових умов підвищення якості освіти та забезпечення функціональної грамотності студентів на основі набуття ними компетентного професійного досвіду у сфері навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальова С. Різноманітні підходи до класифікації кейсів. Вісник Житомирського державного університету. 2014. Вип. 2 (74). Педагогічні науки. С. 20–24.
2. Леонт'єва І.В. Педагогічний кейс як засіб розвитку критичного мислення майбутніх викладачів. Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. Збірник наукових праць. № 32. Київ, 2019. С. 29-38.
3. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / упоряд. О. Сидоренко, В. Чуба. Київ : Центр інновацій та розвитку, 2001. 256 с.

4. Сурмін Ю. Створення кейса: практичні поради. Київ : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-тосвіти в Україні», 2012. 48 с

5. Шевченко О.П. Педагогічні умови використання кейс-методу в процесі вивчення гуманітарних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Луганськ, 2011. 22 с.

Галина ГОНЧАРОВСЬКА

кандидат психологічних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

Лідія БЕДНАРЧУК

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ СЕНСОМОТОРНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Однією з основних проблем спеціальної психології є створення умов для фізичного й психічного розвитку кожної дитини, формування її соціальних та життєвих компетентностей. Тому одне із головних завдань полягає в забезпеченні повноцінного розвитку дітей з особливими освітніми потребами, а також прояву їх особистісного потенціалу. При цьому сенсомоторний розвиток розглядають як базову основу формування ключових компетентностей дитини, що пояснюється специфічною функцією перцепції та моторної діяльності в забезпеченні контактів із соціальним довкіллям; важливо, що інформація, яка надійшла з оточуючого середовища, стає підґрунтям, на базі якого здійснюється їхній подальший розвиток та накопичується унікальний індивідуальний досвід.

Аналіз джерел зі спеціальної психології засвідчує наявність різнопланових та багатоаспектних досліджень особливостей сенсомоторної сфери особистості дитини дошкільного віку з особливими освітніми потребами (Т. Дегтяренко,